

2007 YILI EGE BÖLGESİ'NİN 100 BÜYÜK FİRMASI

Ege Bölgesi Sanayi Odası'nın 26 yıldan bu yana sürdürmekte olduğu Ege Bölgesi'nin "100 Büyük Sanayi Kuruluşu" çalışması, bölgemiz sanayisinin içinde bulunduğu duruma, geçmiş yıllara göre göstermiş olduğu performansına ve Türkiye ekonomisindeki yerine ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır.

17 MİLYON YTL BARAJINI AŞAN FİRMALAR

2007 yılında Ege Bölgesi'nin Büyük Sanayi Kuruluşları çalışması kapsamında değerlendirilmek üzere 17 milyon YTL'lik bir baraj belirlenmiştir. Çalışma kapsamında anket gönderen firmalarımızın 284'ü bu barajın üzerinde üretimden satış rakamlarına sahiptirler.

2006 yılında Odamız tarafından belirlenen limit 15 milyon YTL idi ve barajı aşan firma sayısı 277 idi. 2006 yılında bir önceki yıl 10 milyon olan barajı %50 arttırarak 15 milyona çıkartmamıza rağmen, barajı aşan firma sayısı 255'ten 277'ye çıkmıştı. Bu sene ise sadece %13 arttırarak 17 milyon YTL'ye yükselttiğimiz barajı aşan, firma sayısı sadece 7 tane artmıştır. Bu kabaca değerlendirme bile bizlere 2007'nin 2006'ya göre ne denli zor bir yıl olduğunu göstermektedir.

Bölgemizde toplam 8 ilden gelen 284 Bölge firmasının; 199'u İzmir, 30'u Manisa, 30'u Denizli, 11'i Aydın, 5'i Afyon, 4'ü Muğla, 3'ü Kütahya ve 2 tanesi Uşak'ta faaliyet göstermektedir.

284 büyük firma 2007 yılında toplamda yaklaşık 43 milyar YTL üretimden satış rakamına sahiptir. Bu üretimden satış miktarının; %70,7'si İzmir, %17,6'sı Manisa ve %8,2'si Denizli firmaları tarafından gerçekleştirilmiştir. Manisa sahip olduğu 30 firma ile toplam firma sayısının %10,6'sına sahipken, toplam üretimden satışlardan aldığı pay %17,6'dır.

100 BÜYÜK FİRMA

2006 yılında 100 büyük firma içerisinde yer alan 16 firma 2007 yılında yerlerini başka firmalara bırakmıştır. Bu firmalarımızın 5 tanesi çeşitli sebeplerle bu sene çalışmaya katılmazken, 11 tanesi sıralamada ilk 100 içinde yer alamamıştır.

Son iki senedir 100 büyük listesinde bulunan 84 firmanın ise; 31'inin yeri geçen yıla göre yükselirken, 46'sı düşüş yaşamış, 7'sinin ise sıralamada yeri değişmemiştir.

Ege Bölgesi'nin 100 Büyük Firması'nın 62 tanesi İzmir, 18 tanesi Manisa, 12'si Denizli, 3'ü Aydın, 2'ser tanesi Kütahya ve Muğla ve 1 tanesi de Afyon firmasıdır.

2006 yılında 3 adet kamu firması 100 Büyük Firma listesinde bulunurken, bu sene aynı kamu firmalarına ek olarak 2 kamu firması daha listeye girmiştir.

Üretimden satışlarına göre en büyük 100 firma arasında her zaman olduğu gibi 2007 yılında da birinci sırada ülkemizin en büyük sanayi kuruluşu olan TÜPRAŞ yer almıştır. VESTEL ELEKTRONİK bu yıl listemizde 2. sırada yer alırken üçüncü sırada geçen seneye göre bir değişiklik olmuş ve HABAŞ Petkim'in yerini alarak, Ege Bölgesi'nin en büyük üçüncü firması olmuştur. PETKİM 4. sıraya gerilemiş, PHILSA 5.'liğini korumuştur.

Ege Bölgesi'nin 100 Büyük Firması yoğun olarak metal ana sektöründe (17 firma), gıda sektöründe (14 firma), toprak sektöründe (10 firma) yer almaktadır. Bunun yanında; taşıt sektöründe 8 firma, kimya, giyim ve elektrik-teçhizat sektörlerinde 7'şer firma, tütün ve plastik sektörlerinde 6'şar firma, kağıt-kağıt mamulleri sektöründe 5 firma, makine imalatı sektöründe 4 firma, petrol ürünlerinde 3 firma, içecek ve madeni eşya sektörlerinde 2'şer firma ve dokuma ve çeşitli imalat sanayi sektöründe ise 1'er firma yer almaktadır.

Üretimden satış rakamı en yüksek olan sektörler ise sırasıyla; petrol ürünleri, metal ana ve elektrik-teçhizat sektörleridir. 2007 yılında 100 Büyük Firma'nın toplam üretimden satışlarının yüzde 58'ini petrol, metal ana ve elektrik teçhizat sektörleri, yüzde 28'ini ise kimya, gıda, tütün ve taşıt sektörleri gerçekleştirmiştir.

100 Büyük Sanayi Kuruluşu'nun toplam cirosu 41,7 milyar YTL, üretimden satışları ise 36,2 milyar YTL'dir. 100 Büyük Firmamız toplam cirolarının %86,7'sini üretimden satışlarından, %13,3'ünü ise diğer satışlarından elde etmişlerdir. 2006 yılında ise 100 Büyük Sanayi kuruluşu toplam cirosunun %95'ini ürettiği malların satışından kazanmaktaydılar.

Birinci önemli nokta 100 Büyük Firma'nın toplam cirosunun geçen yıla göre %16 artarken, üretimden satışlarının sadece %6,4 artmış olmasıdır. Üretmekten, alıp satmak daha karlı hale geldiği için cirolarını ticaret yaparak artırmışlardır. 100 Büyük Firmanın üretimden satışları 2006'ya göre reel olarak %0,08 artış göstermiştir. Özel sektörün durumunu ayrı değerlendirdiğimizde ise, **özel sektörün üretimden satışlarının geçen yıla göre cari fiyatlarla sadece %4,8 artış gösterdiğini görmekteyiz.** Oysa 2006 yılında, özel sektör üretimden satışları, **2005'e göre reel olarak %47 büyüme gösterdiğini göz önünde bulundurduğumuzda 2007'nin özel sektör sanayisi için ne kadar zor bir yıl olduğu bir kez daha gözler önüne serilmektedir.**

KARLILIK

2007 yılında 100 Büyük Firma içerisinde toplam 91 firma, 3,17 milyar YTL kar bildirmiştir. **Geçen seneye göre toplam kar cari olarak %46, reel olarak %37,4 artarken, zarar %10,6 artmıştır.** Bilançolarında zarar bildiren 9 firma da özel sektör firmaları olup, toplam dönem zararları 202,7 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

Cari yıl zararının %40,8'i gıda sektöründe faaliyet gösteren tek firma tarafından gerçekleştirilmiştir. Zararların her zaman zarardan değil, yapılan yatırımlardan kaynaklandığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre en fazla zarar açıklamış şirketler sırasıyla; **gıda, içki, taşıt ve kimya sanayinde bulunmaktadır. Toplam zararın %87'si bu dört sektördeki 4 firmanın açıklamış olduğu zararlardır.**

Özel sektör; özsermayesinin %21'i, aktiflerinin %10,4'ü, **toplam satışlarının ise %7,5'i kadar kar etmiştir. Kamuda** ise özsermaye karlılığı %5,2, aktif karlılığı %3,8, **toplam satış karlılığı ise %3,6 oranında,** özel sektörden daha düşük bir seviyede gerçekleşmiştir.

Toplam satışlardan karlılığı en yüksek olan sektör %29 ile tütün sektörüdür. Tütünü, %18 ile içki ve toprak mamulleri sektörleri izlemektedir.

Toplam satış karlılığı, özsermaye karlılığı ve aktif karlılığının yanında, firmaların sahip olduğu varlıklarla ekonomiye ne kadar katkı sağladığının bir ölçüsü olan ve net katma

değerin aktiflere oranı ile ifade edilen ekonomik karlılık oranlarına baktığımızda, %35,7 ile tütün sektörünün yine başı çektğini görüyoruz. Tütün sektörünü madeni eşya, makine imalatı, dokuma ve giyim sanayi izlemektedir.

DİĞER GELİRLER

Firmaların esas faaliyetleri dışında elde ettikleri gelir olan diğer gelirler, 2007 yılında 2006 yılına göre cari olarak %40,3 artarak 1,6 milyar YTL olarak gerçekleşmiştir. Reel artış oranı ise %31,9'dur.

NET KATMA DEĞER

Geçen yıl 4,4 milyar YTL katma değer üreten **100 Büyük Firma**, bu yıl **%34,9** artış göstererek **5,9 milyar YTL'lik bir katma değer yaratmıştır.**

Yaratılan katma değerin **%50,4'ünün net kardan**, %38,6'sının ödenen ücretlerden, %10,3'ünün ödenen faizlerden ve %0,8'inin ödenen kiralardan sağlandığını görmekteyiz.

Özel sektörde yaratılan katma değerin **%53,5'i net kardan**, %34,8'i ödenen maaşlardan ve %10,9'u ödenen faizlerden sağlanırken, kamu sektöründe bu dağılım, ödenen maaş ve ücretler lehine değişmektedir. **Kamu sektöründe katma değer**in **%73,2'si maaşlardan**, **%22'si ise net kardan sağlanmaktadır.**

2007 yılında toplam yaratılan **katma değer**in **%20,4'ü petrol ürünleri sektörü tarafından yaratılmıştır.** Petrol ürünlerini; %13,2 ile tütün, 13,1 ile metal ana ve 11,8 ile gıda sektörleri izlemektedir.

ÖZSERMAYE-NET AKTİF

100 Büyük firmanın özsermaye toplamları 2006 yılına göre reel olarak %22,7 toplam aktif büyüklükleri %15,3 artmıştır. Özel sektörün net aktifleri reel olarak %11,9, özsermayesi ise %15,2 yükselmiştir.

BORÇLAR

100 Büyük Firma'nın 2007 yılı borç toplamı geçen yıla göre **reel olarak %8,1 artış göstermiş** ve 14,6 milyar YTL'ye yükselmiştir. **Özel sektörün toplam borcu reel olarak %8,77 artarken, kamu kesiminin borcu %1,2 azalmıştır.** Firmalarımızın 2007'de geçen seneye göre borç bulmakta zorlandıklarını ve finansmanlarını daha çok özsermayeleri ile gerçekleştirdiklerini görmekteyiz.

FAİZLER

100 Büyük firma tarafından ödenen toplam faizler geçen seneye göre cari fiyatlarla %22,6, reel olarak da %15,35 oranında artmıştır. 2007 yılında toplam olarak 606,7 milyon YTL faiz ödeyen firmalarımız, bu faizlerin %78,8'ini üretimde, %21,2'sini ise yatırım faaliyetlerinde kullanmak üzere aldıkları krediler için ödemişlerdir.

İSTİHDAM-ÜCRETLER

2007 yılında 100 Büyük Firma'nın istihdamı %14,8 artarak 82.197 kişiye ulaşmıştır. İstihdam özel sektörde %14,9 artarken, kamu kesiminde %13,6'lık bir artış göstermiştir. Kamu kesimindeki bu artış, geçen sene listemizde bulunmayan 2 kamu firmasının bu sene listemize dahil olmasından kaynaklanmaktadır. 82.197 kişilik toplam istihdamın %88,7'si özel sektörde (77.887), %11,3'ü kamu sektöründe (9.310) istihdam edilmektedir.

100 Büyük Firma'da en fazla istihdam barındıran sektörler; 14.341 ile gıda, 11.542 ile giyim, 11.360 ile elektrik-teçhizat, 9.899 ile taşıt, 9.117 ile metal ana sektörleridir.

Gıda sektöründe faaliyet gösteren firma sayısı geçen seneye göre 1 tane azalmasına rağmen, istihdam geçen seneye göre %71 artarak bu yıl 100 büyük firma içinde en çok istihdam sağlayan sektör durumuna gelmiştir. Elektrik-teçhizat ve giyim sektörü de istihdamlarını sırası ile %41 ve %27 arttırmışlardır. **Bunun yanında toprak mamulleri, makine imalatı, kağıt mamulleri, madeni eşya, ve içki sektörlerinde de istihdam azalışı gerçekleşmiştir.**

2007 yılında 100 büyük firmanın ödediği maaş ve ücretler geçen yıla göre cari fiyatlarla %22,3, reel olarak %15,1 artarak 2 milyar 276 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Ayrıca kişi başına düşen ortalama maaş ve ücret ise geçen seneye göre %6,5 artarak 27.685 YTL olmuştur.

İTHALAT-İHRACAT

2007 yılında 100 Büyük Firma'nın ihracatı %13,5, ithalatı ise %22,2 artarak, ihracatı 11,2 milyar dolar, ithalatı ise 14,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Yani Ege'nin 100 büyük firması Türkiye'nin ihracatının %10,5'ini, ithalatının ise %13'ünü gerçekleştirmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken iki nokta bulunmaktadır. 100 büyük firma 2006 döneminde ihracatını bir önceki yıla göre %76 arttırırken, ithalatını %49 arttırmıştır. Yani hem ihracat miktarı büyük ölçüde artmıştı, hem de ithalatın artma hızı ihracata göre daha yavaştı. **Bu seneye geldiğimizde %13,5'lik ihracat artışı geçen senenin artış oranı olan %76'nın** ve bizlerin beklentilerinin çok altında olup, %22'lik ithalat artışının da altındadır.

İkinci bir nokta ise ithalatın artış hızının bu yıl ihracatın artış hızını geçmesidir. Yani 100 büyük firma bu sene dış ticaret açığına daha fazla katkıda bulunmuştur. Bu artış büyük ölçüde petrol ve emtia fiyatlarının çok fazla artması ve ülkemizin bu kaynaklar açısından yurt dışına bağlı olmasından kaynaklanmaktadır.

100 büyük firmanın **toplam ihracatının %24'ünü elektrik-teçhizat** sektörü gerçekleştirmiştir. Bunu, petrol ürünleri (%23), metal ana (%15), kimya (%9) ve taşıt araçları (%8) sektörleri izlemektedir.

En çok ithalatı gerçekleştiren sektörlerin başında ise petrol ürünleri gelmektedir. **Petrol ürünleri sektörü tek başına toplam ithalatın %46,8'ini gerçekleştirmekte** ve 4,3 milyar dolar dış ticaret açığı vermektedir.

2007 yılında 100 Büyük Firma üretimlerinin %40'ını ihraç etmiştir. Üretimden satışları içerisinde **ihraçat payının yüksek olduğu sektörlerimiz giyim (%86)**, makine imalatı (%83), dokuma (%74), elektrik teçhizat (%73) ve taşıt araçlarıdır (%54).

2007 yılında 100 Büyük Firma 3,5 milyar Dolarlık bir dış ticaret açığı yaratmıştır. Petrol ürünleri sektörü tek başına 4,3 milyar Dolar dış ticaret açığı yaratarak toplam dış ticaret açığının en büyük kaynağını oluşturmaktadır. **Petrol ürünleri sektörü hariç tutulduğunda ise geri kalan 97 şirketimizin 770 milyon Dolar dış ticaret fazlası verdiğini görmekteyiz.** Dış ticaret açığı veren sektörler; petrol ürünleri, kimya, gıda, plastik ve kağıt sektörleri iken diğer tüm sektörler dış ticaret fazlası vermiştir. En yüksek dış ticaret fazlasını ise elektrik teçhizat ve giyim sanayi vermiştir.

Dış ticaret rakamların YTL bazında değerlendirilmesi de bize önemli bilgiler sunmaktadır. 2006 yılında 100 Büyük Firma 14,34 milyar YTL ihracat yaparken, bu yıl YTL bazında ihracat rakamı 14,32 milyar YTL'dir. Yani cari rakamlarla ihracat miktarı %0,2 azalırken, reel rakamlarla %6,1 azalmıştır. Dolar bazında %13,5 artan ihracat, kur farkı ve enflasyon yüzünden geçen seneye göre ek bir katma değer sağlamamaktadır. İzlenen faiz ve kur politikası bir yandan ihracatı zorlaştırmakta iken diğer yandan yapılan ihracatın yaratacağı katma değeri azaltmaktadır.

AR-GE GİDERLERİ

100 Büyük Firma'nın 2007 yılındaki toplam araştırma geliştirme giderleri 130,6 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. **Toplam Ar-Ge giderlerinin toplam ciroya oranı ise binde 3 seviyesindedir.** Maalesef Ar-Ge giderleri hem reel olarak hem de toplam ciroya oranı olarak geçen yılın (binde 4) gerisinde kalmıştır.

100 firmadan sadece 41'i 2007 yılında Ar-Ge gideri bildirmiştir. Ar-Ge faaliyetinde bulunmuş 41 firmanın 12'si yabancı sermayeli firmadır. **Ar-Ge gideri en fazla olan sektörlerin başında taşıt sektörü gelmektedir** ve taşıtı elektrik teçhizat ve kimya sektörleri izlemektedir. Sektörlerin Ar-Ge harcamalarının toplam cirosuna oranlarına baktığımızda sadece taşıt araçlarının %2,9 ile Avrupa, ABD ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler seviyesinde olduğunu görmekteyiz.

Listemizdeki tek bir şirket toplam Ar-Ge harcamasının yüzde 47'sini gerçekleştirirken, en fazla Ar-Ge harcamasına sahip ilk 5 şirket yüzde 85'ini gerçekleştirmektedir. Yani 100 Büyük Firmanın büyük çoğunluğu ya hiç Ar-Ge faaliyetinde bulunmamışlar ya da çok küçük rakamlar bildirmişlerdir. Bu da ülke olarak daha çok yol katetmemiz gerektiği anlamına gelmektedir.

En Yüksek Ar-Ge Harcaması Yapan 5 Firma

Sıra	Firma	Sektör
1	BMC SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TAŞIT ARAÇLARI
2	BAYLAN ÖLÇÜ ALETLERİ SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	ELEKTRİK-TEÇHİZAT
3	VESTEL BEYAZ EŞYA SAN. VE TİC. A.Ş.	ELEKTRİK-TEÇHİZAT
4	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ELEKTRİK-TEÇHİZAT
5	BOSCH TERMOTEKNİK SAN. VE TİC. A.Ş.	MAKİNA İMALATI

YABANCI SERMAYE

100 Büyük Firma içinde 31'i yabancı sermayelidir. 31 firmanın 6'sında yabancılar küçük ortak, 25'inde ise kontrol edici ortak (%50 ve üzeri hisse) pozisyonundadırlar.

Yabancı sermayenin en yoğun olarak bulunduğu sektör tütün sektörüdür. **100 Büyük Firma içinde yer alan 6 tütün sektörü firmasının 5'i yabancı sermayelidir.** Makine imalatı, içki ve taşıt araçları da yine yabancı firmaların sayısının, 100 büyük listesine giren yerli firmaların sayılarına oranlarının yüksek olduğu sektörlerdir.

100 Büyük Firma içinde hisseleri bulunan yabancı ülkeler; Almanya, Belçika, Birleşik Krallık Virjin Adaları, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsviçre, İtalya, Kanada, Lüksemburg ve Suudi Arabistan şeklindedir.

En fazla sayıda firmada ve sektörde yatırımı bulunan ülke Hollanda'dır. Hollanda; tütün, kağıt, elektrik-teçhizat, kimya, toprak, giyim ve metal ana sektörlerinde 9 tane firmada hisse sahibidir. Hollanda'yı, 4 firmadaki hissesiyle İtalya ve 3'er firmadaki hisseleriyle Almanya, İngiltere ve İsviçre izlemektedir.

SONUÇ

2007 yılı seçimlerin gölgesinde, siyasi gündemin her zaman ekonominin önünde olduğu bir yıl oldu. Bozulan ekonomik göstergeler ve azalan iç talep Bölgemizin 100 büyük firmanın performanslarına da yansımıştır.

Üretimin ciro içindeki payı azalmakta ve üreticilikten al-satçılığa doğru bir yönelim söz konusu olmaktadır. Bu yönelim daha az üretim ve daha az yatırıma gitmektedir.

Özellikle tekstil firmalarımız için tehlike çanlarının çaldığı da bu seneki araştırmamızın sonuçları arasındadır. 2006 yılında kendi ürettiği malları satarak listemizde ilk 100 içinde yer alan bir tekstil şirketimiz, üretimini geçen yılın yaklaşık 1000'de birine indirmiş ve bu sene barajın altında kalmıştır. Sanayicilerimiz artık üretmekten vazgeçmektedirler. Artık alıp satmak, üretmekten, yatırım yapmaktan, istihdam sağlamaktan daha karlı hale gelmektedir.

Yine geçen sene 15 milyon YTL limitinin üstünde üretimden satış gerçekleştirerek listemize giren bir başka tekstil firmamız, bu sene maalesef üretimini durdurmak ve kapanmak zorunda kalmıştır.

Bunun bir sonraki aşaması ise artık al-satçılığın da bırakılıp paradan para kazanılmasıdır ki işte o zaman ülke ekonomimizin düze çıkması için yapılabilecek çoğu şey için geç kalınmış demektir.

Bu ülkenin üreten, istihdam yaratan sanayicileri küstürülmemelidir. İthal edip satmak üretime tercih ettirilmemelidir. Reel sektörün faize yatıracağı paralar, yatırım için teşvik edilmelidir.

İkinci üzerinde durulması gereken önemli nokta ise 100 Büyük Firma'nın dış ticaret verileridir. 100 Büyük Firma'nın ihracat artışı bu sene geçen senenin çok altında kalmıştır. Geçtiğimiz yıl %76 olan ihracat artışı bu yıl sadece %13,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu artış rakamı beklentilerimizin de, Bölgemizin ihracat potansiyelinin de altındadır. Dış ticaret adına bir diğer önemli nokta ihracat artış oranının ithalat artış oranının gerisinde kalmasıdır. Geçen sene ihracat artışı ithalat artışından fazla iken, bu sene durum tersine dönmüştür. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise %82'den %76'ya

düşmüştür. Ayrıca ihracat değeri dolar bazında geçen seneye göre artış sağlasa da, YTL bazında bu tam tersine bir düşüş söz konusudur. 100 Büyük Firma'nın 2007 yılındaki dış ticaretine ilişkin bu rakamlar ülkemizde izlenen yüksek faiz-düşük kur politikasının reel sektör üzerindeki etkilerini çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bir diğer dikkat çekici sonucu azalan üretime ve ihracat hızına rağmen, 100 Büyük Firmamızın karlarının ve karlılıklarının geçen seneye göre artmasıdır. Şüphesiz bu olumlu bir gelişmedir fakat azalan üretimlere karşın kar artışının ardında yatan dinamikler çok iyi analiz edilmelidir.

Kar artışının ardında yatan birinci neden; firmalarımızın geçen seneye göre maliyetlerini aşağıya çekmiş ve verimliliklerini arttırmış olmaları olabilir ki bu bölge sanayisi için ve küresel rekabet gücü adına olumlu bir gelişmedir. Buna karşın karlılık artışında ucuz ithal girdinin üretimdeki payının artmasının katkısı olduğunu da söyleyebiliriz ki bu da ülke sanayimizin ve ekonomimizin geleceğini tehdit eden unsurlar arasında yer almaktadır. Artan karlılığın bir diğer sebebi ise firmaların faaliyet dışı gelirlerinin daha fazla kar sağlaması olabilir. Yine bu da gelecekte üretici firmalarımızın üretimlerini azaltarak ticarete yönelmelerine sebep verir ki ülke ekonomimiz adına bir başka tehdittir.